

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ИЗВРШНО ВЕЋЕ
АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ
21000 НОВИ САД
Булевар Михајла Пупина 16
Број: 011-00001/2008
Дана: 23. јула 2008. године

**ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ПРОПИСЕ,
УПРАВУ И НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ**

Извршно веће Аутономне Покрајине Војводине, на 2. седници одржаној 23. јула 2008. године, размотрило је и **п р и х в а т и л о** **ИЗВЕШТАЈ О ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА НА СЛУЖБЕНУ УПОТРЕБУ ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У АП ВОЈВОДИНИ**, с тим да се место „Николинци“, бришу из табеле „Општина Вршац“ и ставе у табелу „Општина Алибунар“.

Истовремено, Извршно веће је **д о н е л о** следеће

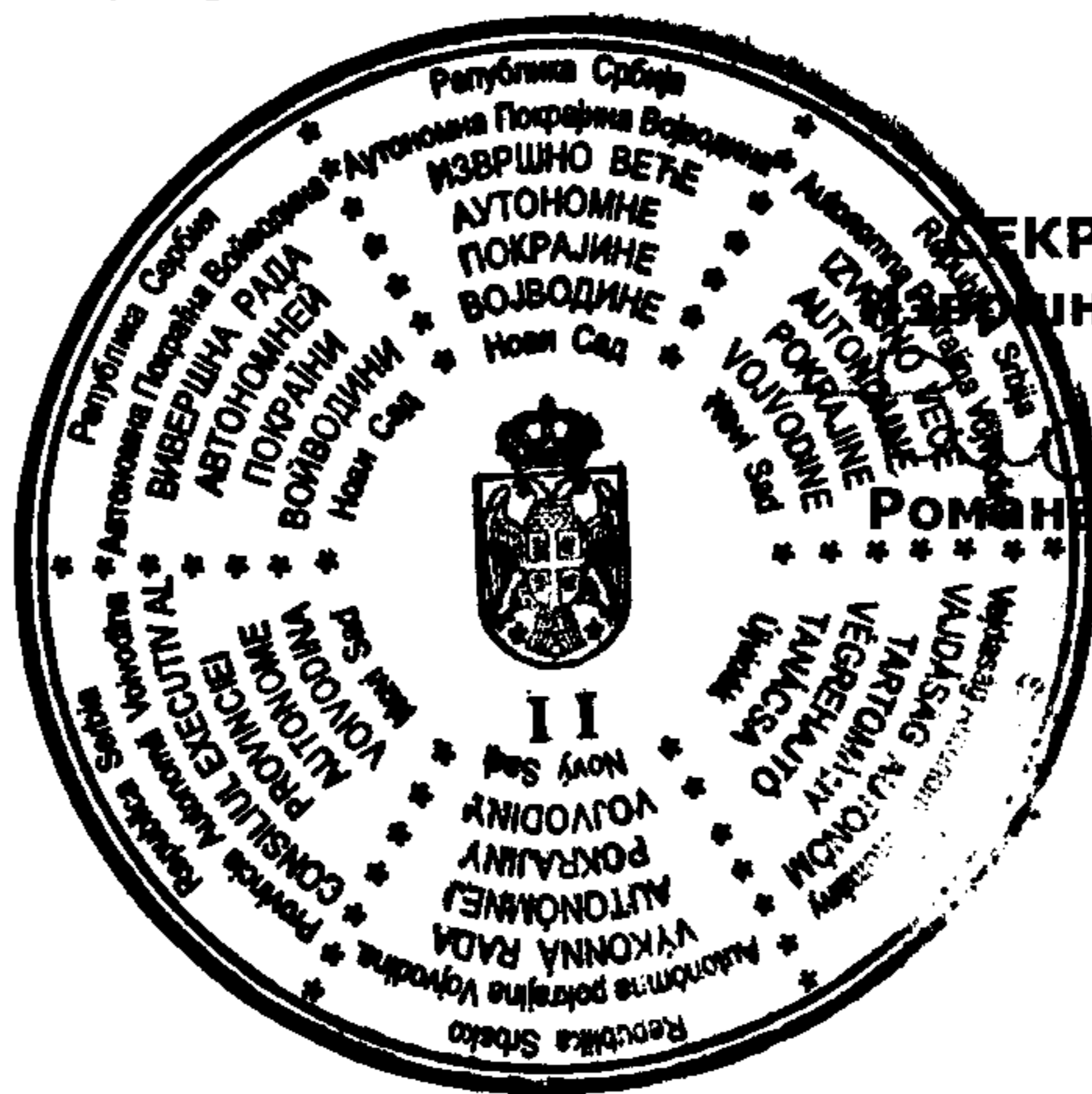
ЗАКЉУЧКЕ

1. Задужује се Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине да укаже скупштинама оних општина које нису ускладиле одредбе својих статута, са одредбама Одлуке о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији Аутономне Покрајине Војводине и још нису утврдиле службену употребу језика националне мањине у појединим насељима на њиховој територији, у складу са критеријумима предвиђеним у Одлуци, да то учине.

2. Задужује се Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине да настави сарадњу са осталим покрајинским органима, органима и организацијама јединица локалне самоуправе, организационим јединицама органа државне управе, јавним предузећима, установама и службама у области остваривања права припадника националних мањина, на службену употребу језика и писама националних мањина.

3. Задужује се Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине да и даље предузима мере ради оспособљавања и усавршавања знања језика националних мањина запослених који воде поступак или у свом раду комуницирају са странкама на неком од језика националних мањина.

4. Извештај о остваривању права на службену употребу језика и писама националних мањина у АП Војводини, доставити Скупштини Аутономне Покрајине Војводине, ради информисања и Влади Републике Србије.

СЕКРЕТАР
Извршног већа
Аутономне Покрајине Војводине
Романа Рудић

25. 07. 08.
[Signature]

Република Србија – Аутономна Покрајина Војводина
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ПРОПИСЕ, УПРАВУ И НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ

21000 НОВИ САД
Булевар Михајла Пупина 16

ИЗВЕШТАЈ

О ОСТВАРИВАЊУ ПРАВА НА СЛУЖБЕНУ УПОТРЕБУ ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У АП ВОЈВОДИНИ

Нови Сад, јун 2008. године

САДРЖАЈ

У В О Д	3
I - ПРОПИСИ КОЈИМА ЈЕ УРЕЂЕНА ОБЛАСТ СЛУЖБЕНЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАЦИОНАЛНИХ МАЂИНА	4
II – ЈЕЗИЦИ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ У РАДУ ПОКРАЈИНСКИХ ОРГАНА	5
III – СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА У ОПШТИНАМА	6
IV – УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАЦИОНАЛНИХ МАЂИНА У РАДУ ОРГАНА	8
V – УПОТРЕБА ЛИЧНОГ ИМЕНА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНЕ МАЂИНЕ И ИЗДАВАЊЕ ЈАВНИХ ИСПРАВА.....	13
VI – УПОТРЕБА ЈЕЗИКА У ОБЛАСТИ ПРИВРЕДЕ И УСЛУГА.....	16
VI – ИСПИСИВАЊЕ ЈАВНИХ НАТПИСА И НАЗИВА	17
VII – НАДЗОР НАД ПРИМЕНОМ ПРОПИСА О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И ПИСАМА	20
VIII- ФИНАНСИРАЊЕ СЛУЖБЕНЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАЦИОНАЛНИХ МАЂИНА И РАСПОДЕЛА ТРАНСФЕРНИХ СРЕДСТАВА ОПШТИНАМА У КОЈИМА ЈЕ ЈЕЗИК И ПИСМО НАЦИОНАЛНЕ МАЂИНЕ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ У АП ВОЈВОДИНИ	22
ЗАВРШНЕ КОНСТАТАЦИЈЕ.....	23
ПРИЛОГ: ТАБЕЛЕ СА ПРЕГЛЕДОМ НАЧИНА ИСПИСИВАЊА ТАБЛИ СА НАЗИВИМА НАСЕЉЕНИХ МЕСТА, УЛИЦА И ТРГОВА НА ЈЕЗИЦИМА И ПИСМИМА НАЦИОНАЛНИХ МАЂИНА КОЈИ СУ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ НА ПОДРУЧЈУ АПВ	

УВОД

Устав Републике Србије («Сл. гласник РС», бр.98/2006), у члану 10 одређује да је на подручју Републике Србије у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, а да се **службена употреба других језика и писама уређује законом**. У делу, права припадника националних мањина а посебно члана 75 Устава, утврђено је да путем колективних права припадници националних мањина, непосредно или преко својих представника, учествују у одлучивању или сами **одлучују и о службеној употреби језика и писама**, у складу са законом. Осим тога чланом 79 Устава је **установљено право припадника националних мањина на очување посебности**, што између осталог, подразумева и право на коришћење свог језика и писма, затим право да у срединама где чине значајну популацију, државни органи, организације којима су поверена јавна овлашћења, органи аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе воде поступак и на њиховом језику, затим право на школовање на свом језику у државним установама и установама аутономних покрајина, право да на свом језику користе своје име и презиме, право да у срединама где чине значајну популацију, традиционални локални називи, имена улица, насеља и топографске ознаке буду исписане и на њиховом језику. Такође, у складу са Уставом, на основу закона, покрајинским прописима могу се установити додатна права припадника националних мањина.

Материја службене употребе језика и писама регулисана је републичким *Законом о службеној употреби језика и писама* («Сл. гласник РС», бр. 45/91, 53/93, 67/93 и 48/94). Овај Закон је неизмењен на снази већ 16 године (измене које су рађене су у везу новчаних износа казни), донет је у једно постуставно време са одговарајућим циљевима и захтевима. Од надлежних Покрајинских органа и институција, у више наврата инициране су његове измене и допуне или доношење новог закона, који би на један новији актуелнији и модернији начин регулисао ова питања.

Законом о заштити права и слобода националних мањина («Сл. лист СРЈ», бр. 11/02) регулисан је начин остваривања загарантованих индивидуалних и колективних права припадника националних мањина, али је истовремено остављена могућност да се републичким и покрајинским прописима ближе уреде нека питања из ове области (чл. 1. ст. 3.).

Закон о утврђивању одређених надлежности аутономне покрајине («Сл. гласник РС», бр. 6/02) предвиђа да аутономна покрајина, преко својих органа, у складу са законом којим се уређује службена употреба језика и писама, ближе уређује службену употребу језика и писама националних мањина на територији аутономне покрајине и врши надзор над применом тих прописа, као и надзор (као поверен посао) над применом закона из ове области.

Полазећи од горепомнутих законских овлашћења, Скупштина Аутономне Покрајине Војводине је на седници одржаној 15. маја 2003. године донела *Одлуку о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији Аутономне Покрајине Војводине* («Сл. лист АПВ», бр. 8/03). Поменутом одлуком је предвиђено да Извршно веће Аутономне Покрајине Војводине **редовно подноси извештај** Скупштини Аутономне Покрајине Војводине о остваривању права на службену употребу језика и писама националних мањина. У **извештају је обухваћена 2006. и првих десет месеци 2007. године**.

I - ПРОПИСИ КОЈИМА ЈЕ УРЕЂЕНА ОБЛАСТ СЛУЖБЕНЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Право на употребу матерњег језика у приватном и јавном животу неотуђиво је право које је у сагласности са начелима Међународног пакта о грађанским и политичким правима и у складу са духом Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода Савета Европе.

Главни међународноправни извор у овој области представља **Оквирна конвенција Савета Европе** за заштиту националних мањина која, поред осталих, садржи и одредбе о употреби мањинских језика у земљама потписницама. Савезна скупштина је 3.12.1998. године донела Закон о потврђивању ове Оквирне конвенције, а конвенција је ратификована 11.5.2001. године. Скупштина државне заједнице Србија и Црна Гора ратификовала је 18.12.2005. године и **Европску повељу о регионалним или мањинским језицима**, која је усмерена на заштиту историјских регионалних и мањинских језика, кроз политику, законодавство и праксу земаља потписница.

У домаћој нормативи, акт највише правне снаге који је садржавао одредбе о праву на употребу језика и писама националних мањина била је **Повеља о људским и мањинским правима и грађанским слободама** («Сл. лист СЦГ», бр. 6/03). Иступањем Црне Горе из Државне заједнице у јуну 2006. године, Повеља је престала да важи.

Устав Републике Србије («Сл. гласник РС», бр. 1/90) **док је важио**, утврђивао је да на подручјима Републике Србије, где живе народности, у службеној су употреби, истовремено са српским, и њихови језици и писма (чл. 8. ст. 2.) и да припадници народности имају право на образовање на свом језику, у складу са законом (чл. 32. ст. 4.)

Нови Устав Републике Србије, усвојен на референдуму одржаном крајем октобра 2006. године, одређује да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, а да ће се службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава.

Материја службене употребе језика и писама националних мањина садржана је и у **Закону о заштити права и слобода националних мањина** («Сл. лист СРЈ», бр. 11/02), као и у **Закону о службеној употреби језика и писама** («Сл. гласник РС», бр. 45/91, 53/93, 67/93 и 48/94) – који је једини закон који се у целости бави овим питањима. Као и **Уредба о утврђивању кућних бројева, означавању зграда бројевима и означавању назива насељених места, улица и тргова** («Сл.гласник РС», бр.110/03) у свом домену регулативе.

Закон о заштити права и слобода националних мањина садржи нека решења која се разликују од одредби Закона о службеној употреби језика и писама. С обзиром на хијерархију правних аката, првопоменути закон је донет на савезном нивоу, усклађен је са ратификованим међународним уговорима и то је закон који је временски касније донет, те се и према принципу *lex posterior derogat legi priori*, у случају несагласности одредби имају применити решења садржана у касније донетом,

савезном закону, што у пракси често није случај. Он се, додуше, према чл. 64. ст. 2. **Уставне повеље**, од 2003. године примењује као републички закон, што не утиче на изнету констатацију.

Одредбе о службена употреба језика у раду правосудних и управних органа налазе се и у законима којима је регулисан кривични, парнични, управни и прекршајни поступак.

Када се ради о покрајинским прописима, највиши правни акт који регулише ову област је **Статут Аутономне Покрајине Војводине** («Сл. лист АПВ», бр. 17/91), који утврђује мањинске језике у службеној употреби у раду покрајинских органа (Скупштине, Извршног већа и покрајинских органа управе). Први покрајински правни акт који се у целости бави овом тематиком је **Одлука о ближем уређивању појединих питања службене употребе језика и писама националних мањина на територији Аутономне Покрајине Војводине** («Сл. лист АПВ», бр. 8/03 – у даљем тексту: Одлука). Ову материју делом регулише и **Одлука о вишејезичким обрасцима извода из матичних књига и о начину уписа у исте** («Сл. лист АПВ», бр. 1/01), као и **Одлука о испитима из страног језика или језика националне мањине за рад у органима управе** («Сл. лист АПВ», бр. 14/2003).

II – ЈЕЗИЦИ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ У РАДУ ПОКРАЈИНСКИХ ОРГАНА

Језици народности који су у службеној употреби у раду органа аутономне покрајине утврђују се њеним статутом. (чл. 10. ст.3. Закона о службеној употреби језика и писама)

У складу са овом одредбом Закона, чл. 6. Статута АП Војводине предвиђа да су у раду органа Аутономне Покрајине Војводине у службеној употреби **истовремено са српскохрватским језиком и ћириличним писмом, и латиничким писмом на начин утврђен законом, и мађарски, словачки, румунски и русински језик и њихова писма** и језици и писма народности, на начин утврђен законом.

Пословником Скупштине АП Војводине («Сл. лист АПВ», бр. 23/02) утврђено је да су у раду Скупштине у службеној употреби, **истовремено са српским језиком и ћириличким писмом, а латиничким писмом на начин утврђен законом, мађарски, хрватски, словачки, румунски и русински језик и њихова писма** (чл. 5.). Осим тога, покренута је иницијатива за измену Статута Аутономне Покрајине Војводине у делу којим је регулисана службена употреба језика и писама и то тако да се и хрватски уврсти у круг језика и писама у службеној употреби у раду покрајинских органа. За измену Статута потребна је сагласност Народне скупштине Републике Србије, која ово питање још није разматрала.

У **Служби за преводачке послове** обезбеђено је усмено и писмено превођење са српског на мађарски, хрватски, словачки, румунски и русински језик и обратно.

«Службени лист Аутономне Покрајине Војводине» се, осим српског, објављује на мађарском, словачком, румунском и русинском језику и писму.

III – СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА У ОПШТИНАМА

На територији јединице локалне самоуправе где традиционално живе припадници националних мањина, њихов језик и писмо може бити у равноправној службеној употреби.

Јединица локалне самоуправе ће обавезно увести у равноправну службену употребу језик и писмо националне мањине уколико проценат припадника те националне мањине у укупном броју становника на њеној територији достиже 15% према резултатима посљедњег пописа становништва.

У јединици локалне самоуправе где је у тренутку доношења овог закона језик националне мањине у службеној употреби, исти ће остати у службеној употреби. (Чл. 11. Закона о заштити права и слобода националних мањина)

Општине у којима живе припадници народности утврђују кад су и језици народности у службеној употреби на њиховој територији.

Језик, односно језици народности који су у службеној употреби у општини, утврђују се статутом општине. (Чл. 11. Закона о службеној употреби језика и писама)

Полазећи од овлашћења из Закона о службеној употреби језика и писама да статутом одреде који су језици у службеној употреби на територији општине, у **38** (од укупно 45) **војвођанских општина** је поред српског у службеној употреби и језик националне мањине. Од тога, у **32 општине** је утврђена службена употреба једног или више језика националне мањине на њиховој целој територији а у **6 општина** само у појединим насељеним местима. У **свим општинама**, такође статутом општине, утврђена је службена употреба српског језика и ћириличног писма, а у **23 општине** утврђена је службена употреба и латиничког писма.

Само српски језик је у службеној употреби у **7 општина** (Инђија, Ириг, Опово, Панчево, Пећинци, Рума, и Сремски Карловци), од тога у **3 општине** (Инђија, Ириг и Рума) утврђена је службена употреба српског језика и **само ћириличног писма**.

Мађарски језик је у службеној употреби на **целој територији 28 општина**, и то: Ада, Бач, Бачка Топола, Бела Црква, Бечеј, Врбас, Вршац, Житиште, Зрењанин, Кањижа, Ковачица, Ковин, Кула, Мали Иђош, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Нови Сад, Озаци, Пландиште, Сента, Сечањ, Сомбор, Србобран, Суботица, Темерин, Тител и Чока. Осим тога, **мађарски језик** је у службеној употреби и у четири насељена места у општини Кикинда (Банатска Топола, Кикинда, Руско Село и Сајан, два насељена места (Купусина, Свилојево) у општини Апатин..

Словачки језик је у службеној употреби на **целој територији 10 општина**, и то: Алибунар, Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Зрењанин, Ковачица, Нови Сад, Оџаци, Пландиште и Шид. **Овај језик је** у службеној употреби и у насељеном месту Стара Пазова (општина Стара Пазова), у насељеном месту Бајша (Општина Бачка Топола) и Луг (општина Беочин).

Румунски језик је у службеној употреби у следећих **9 општина**: Алибунар, Бела Црква, Вршац, Житиште, Зрењанин, Ковачица, Ковин, Пландиште и Сечањ.

Русински језик је у службеној употреби у општини Врбас, Жабал, Кула, Нови Сад и Шид. Осим тога, овај језик је у службеној употреби у насељеном месту Ново Орахово у општини Бачка Топола.

Хрватски језик је у службеној употреби у општини Суботица, као и на територији насељеног места Стара Бингула (општина Сремска Митровица), те Сонта (општина Апатин).

Чешки језик је у службеној употреби у општини Бела Црква.

Четири језика су у службеној употреби на целој територији, у 4 општине (Зрењанин, Ковачица, Нови Сад и Пландиште), **три језика** у 11 општина, а **два језика** у 20 општина.

Закон о службеној употреби језика и писама **није утврђивао ближе критеријуме** када се неки језик националне мањине обавезно уводи у службену употребу и то питање је у потпуности препустио општинама да саме процене постојање такве потребе. Закон о заштити права и слобода националних мањина обавезу увођења језика националне мањине у службену употребу **везује за процентуално учешће припадника националне мањине** у укупном становништву јединице локалне самоуправе (15%). Имајући у виду овај критеријум, **ниједна војвођанска општина нема додатну обавезу** да уводи неки нови мањински језик у службену употребу, јер је то већ урађено чак и уз мању процентуалну заступљеност мањинског становништва у укупној популацији.

Међутим, истовремено **општине не могу ни сужавати** постојећи круг језика у службеној употреби – независно од процената учешћа припадника националне мањине у укупном становништву на њиховој територији према резултатима последњег пописа, - јер им то забрањује Закон о заштити права и слобода националних мањина **генералном одредбом о стеченим мањинским правима**, као и посебном одредбом према којој језик мањине остаје у службеној употреби у јединици локалне самоуправе, ако је у тренутку доношења Закона (26. фебруар 2002. године) био у службеној употреби.

Кад језик и писмо националне мањине није у службеној употреби на целој територији **јединице локалне самоуправе, језик и писмо националне мањине ће се увести у службену употребу у насељу или месној заједници на њеној територији уколико у том насељу или месној заједници проценат припадника одређене**

националне мањине достиже 25% према резултатима последњег пописа становништва. (Чл. 8. ст. 3. Одлуке).

У складу са овом одредбом, у неким јединицама локалне самоуправе на чијој целој територији није предвиђена службена употреба језика националне мањине потребно је извршити измене статута у смислу да се уведе језик националне мањине у службену употребу у појединим насељима, односно месним заједницама.

На основу Решења Уставног суда Србије у складу са овом обавезом поступила је **општина Апатин**, где је у службеној употреби српски језик, али је у насељеним местима Купусина (са 78.8% Мађара) и Свилојево (са 58.1%) утврђена и службена употреба мађарског језика и писма, а у Сонти (са 59.41% Хрвата) и хрватског језика и писма.

Хрватски језик је уведен у службену употребу и у **општини Сремска Митровица** за насељено место Стара Бингула (28.94% Хрвата).

Друге **општине још нису ускладили** своје статуте са овом одредбом.

У **општини Инђија**, на територији Сланкаменачких Винограда треба да се утврди службена употреба словачког језика и писма, јер Словаци чине 74.81% становништва у месту.

У **општини Ириг**, мађарско становништво чини 75.59% у Добродолу, односно 63.4% у Шатринцима.

У **општини Панчево** потребно је утврдити службену употребу мађарског језика у месној заједници Војловица и насељеном месту Иваново (39.96%), у Иванову и бугарског језика и писма (27.14%), у Банатском Новом Селу (27.71%) румунског језика и писма, а у Јабуци (32.54%) македонског језика и писма. Иницијативом председника општине Панчево од октобра 2006. године, покренут је поступак за увођење ових језика и писама у службену употребу у општини Панчево, али на томе се и остало.

У **општини Сомбор** се статутом мора предвидети службена употреба хрватског језика и писма у Бачком Моноштору (52.11%) и Бачком Брегу (53.17%). Исти језик треба увести у службену употребу и у **општини Шид**, за насељено место Сот (40.07%).

IV – УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У РАДУ ОРГАНА

Службена употреба језика националних мањина... подразумева нарочито: коришћење језика националних мањина у управном и судском поступку и вођење управног поступка и судског поступка на језику националне мањине, употребу језика националне мањине у комуникацији органа са јавним овлашћењима са

грађанима; издавање јавних исправа и вођење службених евиденција и збирки личних података на језицима националних мањина и прихватање тих исправа на тим језицима као пуноважних, употреба језика на гласачким листићима и бирачком материјалу, употреба језика у раду представничких тела. (Чл. 11. ст. 4. Закона о заштити права и слобода националних мањина)

Одредбе о службеној употреби језика националних мањина у правосуђу и у органима управе садрже и процесни закони из ових области и њима се на овом месту нећемо посебно бавити. Поступајући орган је дужан да омогући вођење поступка на језицима који су у службеној употреби на подручју на којем орган делује. Формалне могућности за вођење судских поступака на језику националне мањине постоје, али је број таквих поступака у последњих петнаестак година драстично опао. Осим помањкања стручног кадра са знањем мањинских језика томе доприноси и околност да, нпр. у кривичном поступку, тужилац обично тражи да се поступак води на српском језику и такав захтев се, на основу Закона о службеној употреби језика и писама, мора усвојити. Парнични поступци се такође веома ретко воде на језицима националних мањина делом и због одредби поменутог закона на основу којих је то могуће само у првом степену, при чему су судије обавезне да записник и одлуке преводе на српски језик, што представља додатни, ничим хонорарисани посао.

Са изузетком Суботице и Сенте, просечно са по 20-30 поступака на мањинским језицима годишње, у осталим судовима је број таквих поступака далеко мањи, или их уопште нема. У пракси се дешава да се током целог поступка користи мањински (углавном мађарски) језик, али се записник и остала акта сачињавају на српском језику, због већ поменутих додатних оптерећења за судије.

На територијама, **изван севернобачких општина**, могућности за употребу мањинских језика у судским поступцима скоро да и нема, пре свега због кадровских проблема, при чему и припадници мањина ретко инсистирају на употреби свог језика, нарочито на подручјима где не представљају већинско становништво. Слични, додуше нешто мањи проблеми се појављују и када је реч о вођењу управних поступака.

Право припадника националних мањина **на употребу њиховог језика уз помоћ тумача и преводиоца** када се поступак не води на њиховом језику пред судовима се **доследно поштује**. Међутим, мада је законом предвиђено да трошкови превођења падају на терет поступајућег органа, они веома често за такве намене немају довољно средстава.

Да би се **овај проблем макар ублажио**, Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине је обавио разговоре са Министарством правде Републике Србије и организовао састанке са председницима судова, ради обезбеђивања адекватнијег учешћа припадника националних мањина у раду правосудних органа. Договорено је да се у правилницима о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места појединих судова предвиде радна места судског преводиоца (тумача), те да се као услов за обављање послова на одређеним радним местима (судијски сарадник, приправник, прималац поште, уписничар, записничар, телефониста и сл.) утврди знање одређеног мањинског језика.

Готово су сви органи који у свом раду обезбеђују право на службену употребу језика националних мањина **суочени са финансијским проблемима**, јер то **представља додатни трошак који иде на терет органа**, при чему се тај моменат не узима у обзир приликом планирања средстава потребних за њихов рад. Начин финансирања органа је исти и у оним јединицама локалне самоуправе на чијој територији ниједан мањински језик није у службеној употреби и у онима, у којима је неки језик, или чак више језика националних мањина уведен у службену употребу и који због тога имају повећане издатке за трошкове превођења, инсталирања одговарајућих компјутерских програма, обезбеђивања образаца, стручног усавршавања запослених и слично, који, узгред, нису ни материјално стимулирани по основу познавања и коришћења језика у службеној употреби.

Органи ... као пуноважне примају поднеске, исправе и друга документа од стране грађана која су састављена на језику и писму националних мањина која су на подручју тог органа у службеној употреби.

Ако за то постоји потреба, поднесци, исправе и друга документа из става 2. овог члана преводе се на српски језик о трошку органа и прилажу се списима. (Чл. 2. ст. 2. и 3. Одлуке)

Ова одредба се, у принципу, доследно спроводи од стране покрајинских и општинских органа. Међутим, има сазнања да писмена састављена на језику националне мањине нису прихватана и странке су бивале обавезане да приложе преводе на српски језик о свом трошку код неких организационих јединица републичких органа на територији Покрајине и војних одсека, који су након интервенције и указивања на ову обавезу такве поднеске ипак прихватили као пуноважне.

У оквиру сарадње са Министарством унутрашњих послова Републике Србије, урађени су преводи формулара (захтеви за издавање личне карте, возачке дозволе, регистрацију, пријаву пребивалишта и сл.) које грађани попуњавају и предају на шалтерима МУП-а, за сваки језик националне мањине у службеној употреби на територији АП Војводине.

Припадник националне мањине има право да му се обезбеди усмени, односно писмени одговор на језику на којем се обратио органу.

У случају да лице запослено у органу, чији је посао претежно везан за рад са странкама, не познаје у довољној мери језик националне мањине, орган ће о свом трошку обезбедити преводиоца.

Органи... у свом акту о унутрашњој организацији и систематизацији радних места, прописаће знање језика националне мањине у службеној употреби као услов за запошљавање код одговарајућег броја извршилаца на радним местима на којима запослени раде са странкама или воде управни поступак.

Приликом утврђивања броја извршилаца из става 6. овог члана узима се у обзир национални састав становништва и укупан број припадника одређених националних мањина према последњем попису становништва на територији органа. (Чл. 2. ст. 6, 7, 8. и 9. Одлуке)

Приликом запошљавања у јавним службама, укључујући полицију, води се рачуна о националном саставу становништва, одговарајућој заступљености и о познавању језика који се говори на подручју органа или службе. (Чл. 21. Закона о заштити права и слобода националних мањина).

Странке имају право да се органима усмено или писмено обраћају на свом језику и у пракси за остваривање тога права, сем неких инцидентних случајева, постоје објективне могућности. У неким општинама је чак донета и посебна одлука о примени закона и других прописа који регулишу употребу језика и писама националних мањина у јавним службама чији је оснивач скупштина општине. Покрајинским органима се странке, по правилу, обраћају на српском језику. Нешто чешћа обраћања на неком мањинском језику се, због природе посла, бележе у раду Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне мањине, који у таквим случајевима обезбеђује и одговоре на језику на ком се странка обратила. У случају потребе, Служба за преводилачке послове обавља послове превођења за друге секретаријате.

У срединама где чине апсолутну или бар релативну већину, странке се чешће обраћају органима на свом језику, како у усменој комуникацији, тако и писменим путем (углавном на типским двојезичким обрасцима који су им код тих органа обезбеђени). Иначе, грађани или не знају да имају то право или полазе од претпоставке да ће брже решити своје питање ако се органима обрате на српском језику и «не компликују» ствари, те не инсистирају на употреби свог језика. У неким случајевима и поступајуће лице на непосредан начин или посредно сугерише странци да не преда захтев на мањинском језику, јер тај језик у органу нико од запослених не говори и да решавање по захтеву може да потраје. Суочене са таквом ситуацијом, странке обично иду линијом мањег отпора и одустају од коришћења права на употребу свог језика. Постоје сазнања о таквим појавама (на основу анонимних представки), које се редом негирају приликом званичних службених контаката са поступајућим органима.

Од укупног броја општина у којима је у службеној употреби и језик националне мањине, у већини (19) је, као услов за запошљавање код одговарајућег броја извршилаца, актом о унутрашњој организацији и систематизацији радних места прописано и познавање одговарајућег језика националне мањине. Чак и у оним јединицама локалне самоуправе у којима то није случај (16), изванредан број извршилаца који раде са странкама или воде управни поступак поседују знање језика националне мањине који је у службеној употреби.

Скупштина АПВ је 2003. године донела **Одлуку о испиту из страног језика и језика националне мањине за рад у органима управе** («Сл. лист АПВ», бр. 14/2003), којом се **установљава испит као начин провере знања из тих језика за рад у органима локалне самоуправе и покрајинским органима управе. Уверење о положеном испиту** стечено у складу са овом одлуком може да се користи за рад у

органима управе када је одговарајући ниво знања страног језика и језика националне мањине утврђен као услов за обављање задатака и послова, али може да се користи и код других органа и правних лица када је њиховим актима предвиђено да је за обављање послова потребан одговарајући ниво знања језика. **Испит се полаже у складу са Правилником** о начину провере знања из страног језика и језика националне мањине («Сл. лист АПВ», бр. 6/2004).

Током 2006. године издато је укупно 20 уверења о познавању мањинског језика, док је у првих 10 месеци 2007. године издато 31 уверења. Интересовање кандидата је све веће и бележи се све бржи пораст броја пријава за полагање испита.

Ради усавршавања знања мањинских језика, Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине је досад организовао пет стручних језичких семинара (четири за мађарски и један за румунски језик) намењених запосленима у органима управе и правосуђу, који воде поступак или комуницирају са странкама на тим језицима. Према оцени учесника, сваки од ових семинара је био веома успешан и корисан.

Припадници националних мањина **нису сразмерно заступљени у органима државне управе**, односно њиховим подручним јединицама на територији Покрајине. У циљу превазилажења таквог стања, Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине је са стручном службом Владе Републике Србије усагласила текст Акционог плана за повећање учешћа припадника националних мањина у органима државне управе, којим се предвиђа константно праћење националне структуре запослених и предузимање мера ради побољшања те структуре. На основу тога је Влада Републике Србије је у мају 2006. године донела Закључак о **мерама за повећање учешћа припадника националних мањина** у органима државне управе («Сл. гласник РС», бр. 60/06).

Највећа подзаступљеност припадника мањина, односно непознавање језика који се говори на подручју јавних органа и служби у АПВ бележи се код секретаријата унутрашњих послова. Ова констатација важи и када су у питању припадници МУП-а и када се ради о запосленима у шалтерским службама МУП-а. То је последица деценијског запостављања овог проблема, па се не могу ни очекивати брзи резултати. МУП је почео да предузима мере ради ефикасније интеграције свих заједница. Планираном реформом школовања полицијског кадра предвиђа се полагање пријемног испита на мањинском језику, учење таквих језика (Сента, Ада, Бечеј и др.), нови наставни садржаји, полагање испита и сл. чиме се полицијски позив жели учинити привлачнијим. Презентација реформисаног школства у медијима, посете средњим школама и анкетаирање потенцијалних кандидата је у току. Позитивни резултати су забележени већ код конкурса за пограничну полицију (објављен на језицима мањина, са продуженим роком пријављивања за припаднике мањина, психо-физички текстови штампани и на језику кандидата, присуство преводиоца).

Јединице локалне самоуправе у којима су у службеној употреби језици националних мањина, у оквиру општинске управе основаће службу за преводилачке послове. Из разлога економичности и ефикасности више јединица

локалне самоуправе могу основати заједничку службу за преводилачке послове. (Чл. 9. Одлуке)

Ни у једној општини, ни у Граду Новом Саду није организована посебна преводилачка служба за језике националних мањина. Не постоји ни једна заједничка преводилачка служба за више општина. **У 21 општини и Новом Саду систематизовано је и попуњено радно место преводилаца**, али они обављају и друге послове, односно, у обрнутим случајевима радници из других служби се по потреби ангажују за превођење. У 10 општина **се организује превођење на језике националне мањине** по захтеву странке, а у три општине досад није ни било захтева за превођењем.

V – УПОТРЕБА ЛИЧНОГ ИМЕНА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ И ИЗДАВАЊЕ ЈАВНИХ ИСПРАВА

Припадници националних мањина имају право на слободан избор и коришћење личног имена и имена своје деце, као и на уписивање ових личних имена у све јавне исправе, службене евиденције и збирке личних података према језику и правопису припадника националне мањине. (Чл. 9. ст.1. Закона о заштити права и слобода националних мањина)

Припадник националне мањине има право да своје лично име и лично име своје деце упише у матичне евиденције у изворном облику, на писму и по правопису свог језика.

Уколико је у евиденције из става 1. овог члана лично име припадника националне мањине уписано у изворном облику, то лично име ће се на исти начин уписати и у јавне исправе (личне исправе, изводи из матичних књига и сл.), које му се издају, независно од језика и писма обрасца јавне исправе. Овим се не искључује исписивање личног имена и на српском језику и писму поред имена у изворном облику. (Чл. 3. Одлуке)

Наша пракса код уписивања личних имена је и до сада **била веома различита** и јављали су се проблеми, нарочито у национално хетерогеним подручјима, како због непостојања посебног закона, тако и због честих промена прописа, који нису водили рачуна о могућим животним ситуацијама. Питање личног имена је сада регулисано републичким Породичним законом («Сл. гласник РС», бр. 18/05). Чланом 344. ст. 2. предвиђено је да родитељи имају право да се име детета упише у матичну књигу рођених и на матерњем језику и писму једног или оба родитеља. Овде се вероватно мисли на случајеве када матерњи језик једног или оба родитеља није српски (мада се то изричито не каже). Одредба фаворизује упис на српском језику и тек као супсидијарно право признаје право на упис у оригиналу. Једна прелазна одредба Упутства министра за правосуђе и управу о вођењу матичних књига помиње да се чињенице и подаци уносе у матичне књиге, регистре матичних књига, изводе и уверења из матичних књига на језицима националних мањина, у складу са законом. Матичари су досад лична имена припадника мањина уписивали прво ћирилицом, а иза тога, на посебан захтев, и у изворном облику и то у загради. Мада је Закон о службеној

употреби језика и писама предвидео двојезичке обрасце (чл. 18), Упутством о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига («Службени гласник РС», број: 48/90 и 22/91) нису предвиђени двојезични обрасци јавних исправа и образаца евиденције за потребе подручја на којима су у службеној употреби језици народности, **што је довело у питање остваривање права припадника националних мањина на употребу језика и писма у овој области.**

Одлуком о вишејезичким обрасцима извода из матичних књига и о начину уписа у исте («Сл. лист АПВ», бр. 1/2001) у Војводини је **исправљен овај пропуст.** Према овој одлуци, у општинама у којима су у службеној употреби и језици и писма националних мањина, општинска управа издаје припаднику националне мањине, на његов захтев, извод из матичне књиге на двојезичком обрасцу. Лично име се уписује у облику у ком је извршен основни упис. Уколико је лично име у матичној књизи уписано и на језику националне мањине, припаднику националне мањине се име и презиме у изводу уписује прво у том облику. Уколико је његово име у матичној књизи уписано само на српском језику, матичар ће упутити странку да може да тражи упис личног имена у матичној књизи у оригиналном облику након спроведеног скраћеног или потпуног управног поступка промене личног имена, па ће матичар по окончању поступка издати одговарајући извод.

Након ступања на снагу поменуте одлуке, Покрајински секретаријат је **израдио Објашњење за примену одлуке** и одржао инструктаже и семинаре за раднике органа управе који раде на оваквим пословима.

У 2006. години, од укупно 534.221 издатих **извода из матичних књига**, (2005 години 497.022) на вишејезичким обрасцима је издато 12332 или 2,31% (у претходној години 8.008 или 1,61%). На српско-мађарском 7.284, српско-словачком 1.823, српско-румунском 148, српско-русинском 35 и српско-хрватском 3.042. Највише извода на двојезичком обрасцу издато је као и претходне године у општини Бачки Петровац – 1.402 (на српско-словачком обрасцу). Евидентан је повећан број издатих извода на српско-мађарском обрасцу, српско-румунском и на српско-хрватском обрасцу у односу на претходни извештајни период. У општинама Алибунар, Бела Црква, Беочин, Жабал, Пландиште и Тител није издат ни један такав извод.

Од укупно 9.466 **уверења из матичних књига издатих у 2006.** години, на вишејезичким обрасцима је издато 413 уверења или 4,3% од укупног броја издатих уверења (32 уверења више него претходне године), и то на српско-мађарском 202, српско-словачком 190, српско-румунском 7, и српско-хрватском 14. На српско-русинском језику прошле године није издато ни једно уверење. Највише уверења из матичних књига издато је у општини Ковачица 223 уверења.

Из књиге држављана у прошлој години издато је укупно 249.134 уверења (у 2005. години издато је 246.168 уверења). Од укупно издатих уверења на језицима националних мањина издато је укупно 2841 уверење или 1,14% од укупног броја издатих уверења (1.752 уверења или 0,72% у току 2005. године). На српско-мађарском обрасцу издато је 663 уверење или 0,25%, српско-словачком 339 или 0,14%, на српско-

хрватском 1.859 уверења или 0,75%, на српско-русинском 10 уверења или 0,004% на српско-румунском језику није издато ниједно уверење из књиге држављана.

У поступку промене личног имена, у току 2006. године, вођено је 1.381 поступак (1.290 поступака у току 2005. године), од тога 37 поступака или 2,68% вођено је на језику националне мањине.

У поступку исправке података у матичним књигама, вођено је 2.399 поступака (1.873 поступка у 2005. години), на језицима националних мањина вођено је 3 поступка или 0,13% (у 2005. години вођено је 19 поступака или 1.01%) од укупног броја првостепених управних поступака за исправке података у матичним књигама.

Међутим, чак и када странка поднесе извод у којем је њено лично име уписано према њеном језику и правопису, донедавно је **код издавања личне карте, путне исправе или какве друге јавне исправе** редовна појава била да се у огромној већини случајева лично име уносило само на српском језику. Међу ретке изузетке се убрајала нпр. пракса у Суботици и делом у Бачкој Тополи. У осталим општинама су службеници убеђивали странке да је то једини исправни начин уписа, да би уписивање њиховог имена у оригиналном облику било противзаконито, или да им то не омогућује инсталирани рачунарски програм, односно да немају одговарајућа слова на својим машинама. Последњих месеци се, генерално, доследније поштује право на лично име, мада често тек на упорно инсистирање странке.

Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине је у **више наврата давао писмена мишљења о овим питањима**, било по захтеву странака, које нису могле да остваре своја права на употребу личног имена, било по захтеву поступајућих органа.

Нестанком старих залиха, било је немогуће добити личну карту на двојезичком обрасцу. Мада важећи Закон о личној карти то налаже, обрасци личних карата нису штампани и на језицима националних мањина, под изговором да их подручни секретаријати унутрашњих послова не наручују (јер, наводно, ни странке не траже издавање личне карте на њиховом језику), односно да се такви обрасци не штампају јер ће се личне карте ускоро ионако мењати.

Секретаријат је неколико пута указивао Министарству унутрашњих послова на недостатак вишејезичких образаца личних карата и других исправа, на недоследно спровођење или неспровођење прописа у вези са слободним избором и коришћењем личних имена припадника националних мањина, те иницирао састанке на ту тему.

Као резултат тих договора, урађени су преводи обрасца личне карте на језицима националних мањина и они су штампани у мају месецу 2006. године. Дистрибуцију тих образаца подручним полицијским управама врши Министарство унутрашњих послова, на основу пријављених потреба. Грађани су о могућности добијања личних карата на двојезичком обрасцу информисани путем медија, преко обавештајних табли у полицијским станицама, као и у непосредном контакту са службеницима. За 3

месеца, највише таквих исправа издато је на подручју УП Суботица – 125 на српско-мађарском и 12 на српско-хрватском обрасцу.

Сведочанства о стеченом образовању, кад је настава извођена на језику националне мањине, друге јавне исправе, као и друге исправе које су од интереса за остваривање законом и другим прописима утврђених права грађана, а које се издају на основу евиденција... на захтев припадника националне мањине, издају се и на његовом језику.

Обрасци јавних исправа, као и обрасци евиденција за потребе подручја на којима су у службеној употреби језици националних мањина, штампају се двојезично, на српском и на језику сваке националне мањине чији је језик у службеној употреби.

Запослени у органу који издаје јавну исправу дужан је да укаже припаднику националне мањине на његово право да тражи да му се јавна исправа изда двојезично – на српском језику и на језику и писму националне мањине, на двојезично одштампаном обрасцу. (Чл. 4. ст. 2, 3. и 4. Одлуке)

Поменуте одредбе се у великој већини случајева поштују. Бачке књижице и сведочанства се штампају двојезично, али је приликом попуњавања евидентирано неколико грешака: некада се попуњавају само на једном (српском) језику; код назива насељеног места и установа у делу који је предвиђен за уписивање података на мањинском језику ти подаци се уписују само на српском и сл.

Према једној анкети спроведеној у општинама у којима је у службеној употреби и неки од језика националних мањина може се закључити да је у већини јединица локалне самоуправе на територији обезбеђено обавештавање странака – припадника националних мањина о томе да јавне исправе могу добити и на двојезичком обрасцу. Најчешће је реч о обавештењима у писменој форми, истакнутим на огласној табли, мада се обавештења дају и усмено. Међутим, неке странке и поред тога нису у довољној мери информисане о својим правима.

VI – УПОТРЕБА ЈЕЗИКА У ОБЛАСТИ ПРИВРЕДЕ И УСЛУГА

На подручјима на којима су у службеној употреби језици националних мањина, органи ... који пружају и наплаћују услуге грађанима у области електропривреде, продаје природног гаса, комуналних услуга, поште и телеграфа, обезбеђују корисницима њихових услуга и производа обрасце рачуна, разне потврде и обавештења у вези њихових услуга, вишејезично на српском и на језику (језицима) националних мањина у службеној употреби. (Чл. 5. Одлуке)

Органи, установе и предузећа из поменутих области не поштују ову одредбу. Мада су обављени разговори са појединим пружаоцима оваквих услуга, они засад нису обезбедили вишејезичке рачуне и потврде, па им је то решењем наложено и одређен рок да поступе по одлуци. Слично је и када су у питању разна обавештења за странке,

која су по правилу исписана или одштампана само на српском језику. Нешто је боља ситуација у поштама ПТТ «Србија», где су обавештења за странке у новије време истакнута и на језицима националних мањина.

У неким општинама (Кањижа, Сента, Суботица), јавна предузећа која пружају комуналне услуге почела су са испостављањем рачуна и разних обавештења грађанима и на језику националне мањине који је у службеној употреби на њиховој територији. Одговарајућа решења су издата «Електровојводини» и «Телекому» са налозима да се почне са издавањем рачуна и обавештења на језицима који су у службеној употреби у појединим срединама.

VI – ИСПИСИВАЊЕ ЈАВНИХ НАТПИСА И НАЗИВА

На територијама ... имена органа који врше јавна овлашћења, називи јединица локалне самоуправе, насељених места, тргова и улица и други топоними исписују се и на језику дотичне националне мањине, према њеној традицији и правопису. (Чл. 11. ст. 5. Закона о заштити права и слобода националних мањина)

На подручјима на којима су у службеној употреби и језици националних мањина, називи насељених места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа ..., саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност и други јавни натписи исписују се и на језику и правопису дотичне националне мањине према њеној традицији. (Чл. 6. ст.1. Одлуке)

Традиционалне називе градова, општина и насељених места на језику националне мањине утврђује и доставља ради објављивања национални савет одређене националне мањине у року од три месеца од дана ступања на снагу ове одлуке. (Чл. 7. ст. 1. Одлуке)

Називи насељених места, улица и тргова исписују се у складу са законом којим се уређује службена употреба језика и писма и законом којим се уређује заштита права и слобода националних мањина, у делу којим се уређује службена употреба језика и писма. (Чл. 3. ст.1. Уредбе о утврђивању кућних бројева, означавању зграда бројевима и означавању назива насељених места, улица и тргова).

Републички Закон о службеној употреби језика и писма предвиђа да се називи места, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни, обавештења и упозорења за јавности други јавни натписи исписују и на језицима народности, при чему се географски називи и властита имена садржана у јавним натписима исписују на језику народности у складу са правописом тог језика, али се не могу замењивати другим називима односно именима. **Ова одредба је различито тумачена, углавном на уштрб правилне употребе мањинских језика.** Дилема је отклоњена ратификованом Оквирном конвенцијом Савета Европе за заштиту националних мањина, а затим и Законом о заштити права и слобода националних мањина, који предвиђа исписивање имена и назива на језику националне мањине, према њеној традицији и правопису.

Табле са називима органа локалне самоуправе у срединама где су и језици националних мањина у службеној употреби су у **већини случајева исписане** и на тим језицима, али негде приликом назначивања седишта органа или организације није исписан традиционалан назив на језику националне мањине. Прописи о обавезном истицању вишејезичних табли су најчешће кршени код подручних јединица републичких органа, организација и институција. Уз стручну, организациону и помоћ у превођењу назива од стране Покрајинског секретаријата за прописе, управу и националне мањине остварена је сарадња и координација у примени прописа, која је резултовала постављањем нових табли. Тако је нове табле у свим својим центрима и подручним јединицама поставила Народна банка, Министарство финансија и економије и подручне управе јавних прихода, Републички геодетски завод и подручне службе за катастар непокретности, ЈП ПТТ «Србија» (центри у Суботици, Новом Саду, Зрењанину), Завод за тржиште рада, Министарство унутрашњих послова, тужилаштва итд. И поред неколико интервенција и издатих 12 решења где је вршен управни надзор, мало је учињено око службене употребе језика и писама у ЖТП «Београд» на територији АП Војводине (називи насељених места на мањинским језицима, возни ред, најаве долазака и полазака возова су само на српском језику), као и подручним центрима и јединицама Војске. Слична је ситуација и са окрузима (са изузетком Јужнобачког округа са седиштем у Новом Саду, где постоје вишејезичке табле), који се правдају недостатком финансијских средстава.

Приликом **исписивања назива улица и тргова прописи из ове области се не поштују у потпуности**. У циљу прикупљања наведених података, Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине, извршио је надзор над применом прописа којима се регулише службена употреба језика и писама у овој области, у свих 38 општина и Граду Новом Саду, на чијем подручју су поред српског језика и ћириличног писма у службеној употреби и језици и писма националних мањина. Поред општина, надзор је обављен и у појединим насељеним местима сваке општине. Избор улица и тргова које су биле предмет надзора вршен је по принципу случајног узорка. Генерално се може закључити да су у већини општина и насељених места табле са називима општина и насељених места углавном правилно исписане на језицима који су у службеној употреби. Што се тиче назива улица и тргова такав закључак се не може извући. Наиме, ретке су општине и насељена места у којима су називи улица и тргова правилно исписани. Чак шта више, постоје насељена места у којима не постоји ни једна табла са називима улица и тргова, (нпр. Ловћенац, Бајша, Влајковац, Уљма, Фекетић).

У неким насељеним местима називи улица и тргова су исписани на кућним бројевима (нпр. Куцура, Житиште, Торак).

Међутим, ни на подручју једне општине (осим изузетака мањих насељених места) не могу се уочити јединствена правила која су примењена приликом исписивања назива улица и тргова. Наиме, у једној општини односно насељеном месту могу се пронаћи и старије и новије табле које су исписане на потпуно различите начине (нпр. табла са називом улице – на почетку улице, исписана је различито од табле која је постављена на другом крају улице).

У многим општинама и насељеним местима, називи улица и тргова, односно насељених места су исписани и на латиничком писму које није у тим општинама у службеној употреби (нпр. Кула, Руски Крстур, Кикинда, Михајлово, Зрењанин).

У Новом Саду није пронађена нити једна табла са називом улице или трга која је исписана на свим језицима који су у службеној употреби, а ни табла са називом Новог Сада није исписана у складу са Статутом Града Новог Сада.

Имајући у виду напред изнето, може се закључити да ситуација на терену није задовољавајућа у погледу проблематике која је била предмет надзора.

Будући да је у складу са Уредбом о утврђивању кућних бројева, означавању зграда бројевима и означавању назива насељених места, улица и тргова ("Сл. гласник РС", бр. 110/03, 137/04, 58/06), установљена надлежност Републичког геодетског завода у погледу постављања и исписивања табли са називима насељених места и улица, у смислу тога Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине успоставио је контакт са директорима регионалних центара РГЗ-а у Панчеву и Новом Саду који покривају подручје АПВ. У циљу што ефикаснијег поступања по поменутој Уредби и у циљу поштовања утврђених рокова, дошло се до закључка да би сарадња овог секретаријата и регионалних центара РГЗ-а била обострано корисна.

Наиме, Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине сваке године расписује Конкурс за расподелу трансферних средстава и путем тог конкурса се додељују знатна средства општинским управама и месним заједницама на подручју АПВ за трошкове израде и постављања табли са називима насељеног места на путним правцима, улица и тргова и на језицима националних мањина који су у службеној употреби у насељеном месту, општини или Граду Новом Саду.

Као резултат тога у многим местима су и постављене нове табле са називима улица и насељених места које су правилно исписане, а све то у циљу поштовања законских прописа и права припадника националних мањина који живе на територији АПВ, јер се недовољна активност на овом подручју најчешће правда организационим и финансијским проблемима. (Табеле са прегледом начина исписивања назива насељених места, улица и тргова на подручју АПВ су саставни део овог Извештаја.)

Традиционалне називе градова, општина и насељених места на језику националне мањине утврдили су национални савети мађарске, румунске и словачке националне мањине и они су објављени у «Службеном листу Аутономне Покрајине Војводине» (бројеви 12. и 13/2003).

У појединим општинама су ове одлуке погрешно интерпретиране и примена је условљавана њиховим прихватањем и потврђивањем у општинским статутима. У таквим случајевима је интервенисао Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине и дао тумачење да се те одлуке аутоматски примењују након њиховог ступања на снагу, те да се у службеној употреби језика националне мањине морају користити називи које је утврдио односни национални савет, и није потребна никаква додатна верификација. Утврђени називи су општеприхваћени, са ретким изузецима. Подељена су мишљења око традиционалних мађарских назива за Фекетић, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Телечку, Дебелачу и Ковачицу. Група становника Старе Моравице, незадовољна што је као традиционални назив на мађарском језику утврђен назив «Bácskossuthfalva», покренула је иницијативу да назив места на мађарском језику буде «Ómoravica», што је, како тврде, више одомаћено и сл. Током 2006. године у свим овим насељеним местима извршен је надзор и издата су одговарајућа решења ради превазилажења стања. Касније, контролним надзором је утврђено да је поступљено у складу са издатим решењима осим појединих у општинама Ковачица, Нови Бечеј и Нови Кнежевац.

Поступак пред Уставним судом Србије где се **тражи оцена уставности утврђивања традиционалних назива појединих насељених места на мађарском језику и писму** поднеле су општине Србобран, Нови Бечеј и Нови Кнежевац.

Пошто Национални савет русинске националне мањине у предвиђеном року није утврдио традиционалне називе насељених места на том језику, Извршно веће је на седници одржаној 10. маја 2006. године донело **Одлуку о утврђивању традиционалних назива општина и насељених места на русинском језику** («Сл. лист АПВ», бр. 6/06).

Већина табли на уласку у насељена места постављена је ранијих година и евидентна је разноликост (и најчешће неправилност) у исписивању назива. Назив је исписан само на српском, само латиницом, само ћирилицом, само на српском језику ћирилицом и латиницом (Нови Сад–Novi Sad, Руменка-Rumenka, Врбас-Vrbas), само ћирилицом и на језику мањине (Хајдучица-Hajdušica, Будисава-Budiszava, Кисач-Kysáč – на једној улазној табли), српски и мањинском ортографијом српског назива и слично. На новијим таблама се у већој мери поштују одредбе о службеној употреби језика (Суботица, Зрењанин, Сомбор, Бечеј, Бачка Паланка, Нови Итебеј и др.), али веома често долази до њихових префарбавања: назива на мањинском или на српском језику.

VII – НАДЗОР НАД ПРИМЕНОМ ПРОПИСА О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И ПИСАМА¹

У члану 18. Закона о утврђивању одређених надлежности аутономне покрајине («Сл. гласник РС», бр.6/2002), **утврђено је да аутономна покрајина, преко својих органа, у складу са законом којим се утврђује службена употреба језика и писама, ближе уређује службену употребу језика и писама националних мањина на територији аутономне покрајине и врши надзор над применом прописа којима уређује та питања**, као и врши надзор над применом закона. Надзор над применом закона из ове области, покрајина врши као поверени посао.

Пре поверавања вршења овог надзора аутономној покрајини, Закон о службеној употреби језика и писама је предвиђао да надзор врше, у оквиру свог делокруга, министарства надлежна за послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства. Међутим, од ступања поменутог закона на снагу 1991. године па све до 2002. године тај надзор практично није вршен и нису познати случајеви да је иједном изречена нека мера ради постизања доследног спровођења одредаба закона, мада је њихово драстично кршење била свакодневна појава.

На основу Одлуке о покрајинској управи («Сл. лист АПВ», бр.21/2002-пречишћен текст) **ови послови спадају у делокруг Покрајинског секретаријата за**

---

¹ в. Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине: Информација о извршеном надзору над применом прописа о службеној употреби језика и писама у АП Војводини у 2006. години

прописе, управу и националне мањине. Према Правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Покрајинском секретаријату за прописе, управу и националне мањине, послове надзора на територији АП Војводине **врши Одсек за управни надзор**, са пет систематизованих радних места. Међутим, надзор над применом прописа којима се уређује службена употреба језика и писама обављају само два извршиоца.

Са вршењем надзора на територији АП Војводине почело се средином маја месеца 2002. године. Пошто републички органи тај надзор нису вршили, морало се поћи од почетка, те је више било потребно вршити инструктажу, давати објашњења и упутства, опомињати, него одмах кренути са изрицањем мера и кажњавањем. У општинама које су посећене, а у којима је утврђена службена употреба језика и писма националне мањине, надзор је вршен у скупштини општине, њеним извршним и управним органима и јавним предузећима, проверавањем исписивања назива у складу са законом, исписивање обавештења у пријемним канцеларијама и шалтер-салама, могућност комуникације на језику и писму националне мањине, издавање двојезичких или вишејезичких потврда, уверења или извода, исписивање назива насељених места, улица и тргова. Надзор је вршен и код субјеката који спадају у групу републичких државних органа, организација и институција, и групе субјеката коју чине организације, установе и сви остали који имају јавну комуникацију са грађанима. Надзор се врши као редовни, контролни и ванредни.

Све оно што је непосредним увидом утврђено као чињенично стање констатовано је у записницима о извршеном надзору. Током 2006. године израђено је 176 записника и донето је 112 решење, којима је наложено одговорном лицу или власнику да у одређеном року отклони уочене недостатке и поступи по налогу. Против донетих решења жалбу је изјавила Служба за катастар непокретности Србобран. Решавајући по жалби, Извршно веће је оценило да су наводи неосновани и одбило жалбу. По другом решењу, Општина Србобран је покренула управни спор, али је Окружни суд у Новом Саду донео пресуду којом се тужба одбија и потврђује решење Извршног већа АП Војводине. Секретаријат је поднео и две прекршајне пријаве против Службе за катастар земљишта у Ковачици и Бачком Петровцу, у прекршајном поступку у Ковачици, донета је пресуда којом се налаже Служби за катастар непокретности у Ковачици да поступи у складу са решењем Извршног Већа АП Војводине и кажњава одговорно лице.

Приликом вршења надзора у седишту самих општина посећивана су и поједина насељена места где у израженијем броју живе припадници националних мањина, у којима је надзор најчешће вршен у месној канцеларији, месној заједници, основној школи, дому здравља, дому културе и др., а проверавано је и да ли назив насељеног места на путним правцима исписан у складу са законом.

У оквиру вршења надзора **редовно се контролише и обавеза исписивања назива на српском језику и ћириличким писмом**, посебно у оним општинама, где је статутом утврђена службена употреба српског језика и само ћириличног писма (Инђија, Ириг, Рума, Сремска Митровица- осим насељеног места Стара Бингула). Приметно је традиционално исписивање назива на ћириличком писму свих оних који

су законом обавезни на ово исписивање. Неисписивање на ћириличком писму, односно исписивање само на латиничком писму, приметно је код новостворених објеката, продавница или фирми, најчешће то су натписи о делатности, обавештења о радном времену или друга обавештења исписана на улазу у продавницу или фирму. Издато је 11 решења са налогом да се неправилности отклоне. Контролним надзором је утврђено да је поступљено по решењу сем у два случаја, у којима су поднети захтеви за покретање прекршајног поступка Општинском органу за прекршаје у Сремској Митровици. **У оба случаја донета су решења у којим је утврђена одговорност власника трговинских радњи-комисиона за учињени прекршај и кажњени су новчаним казнама, у складу са Законом о службеној употреби језика и писама.**

VIII- ФИНАНСИРАЊЕ СЛУЖБЕНЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА И РАСПОДЕЛА ТРАНСФЕРНИХ СРЕДСТАВА ОПШТИНАМА У КОЈИМА ЈЕ ЈЕЗИК И ПИСМО НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ У СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ У АП ВОЈВОДИНИ

Средства потребна за остваривање права на службену употребу језика и писама обезбеђују државни органи, органи територијалне јединице и јавне службе у којем се остварују права и врше обавезе утврђене овом одлуком (Члан 12. Одлуке).

Проблеми финансирања службене употребе језика и писама националних мањина у АП Војводини већ дуго времена траже системско решавање ових питања. Парцијална решења која се примењују у последњих неколико година у финансирању у АП Војводини, довела су до позитивнијих кретања, схватања и решавања ових проблема. У неколико наврата, у последње две године Секретаријат за прописе управу и националне мањине је са надлежним министарствима у Влади Републике Србије **иницирао и предлагао комплексније и системско решавање финансирања.** Том приликом **иницирани су критеријуми за дугорочније решавање финансирања службене употребе језика и писама националних мањина у АП Војводини.** Констатована је потреба решавања али се најчешће на томе и остало.

Да би се адекватније почела решавати питања финансирања у Буџету АП Војводине за 2005. годину, први пут су планирана средства за ове намене. Тада су донете и одговарајуће одлуке да би се могла реализовати предвиђена средства. **Трансферна средства су расподељивана путем конкурса, општинама у којима је језик и писмо националне мањине у службеној употреби.** Средства су конкурсним условима утврђена да ће се користити за суфинансирање пројеката везаних за примену статута општине, утврђене службене употребе језика и писама а посебно за:

- штампање двојезичких и вишејезичких образаца који се користе у раду органа управе или за друге потребе,
- припрему одговарајућих компјутерских програма за рад у условима мултијезичности,
- трошкове израде и постављања табли са називом органа и организација, насељеног места на пуним правцима, улица и тргова исписаних и на

језицима националних мањина који су у службеној употреби у насељеном месту, општини или Граду Новом Саду.

На конкурс су се могли пријавити искључиво: општине и Град Нови Сад у којима је утврђена службена употреба језика и писама националних мањина на целој територији или поједин насељеним местима, преко служби за опште и управне послове, служби месних заједница насељених места у којима је утврђена службена употреба језика и писама или деловима насељених места где у већем броју живе припадници неке националне мањине, јавне службе и поједине организације које врше јавна овлашћења.

На конкурс расписан маја 2006. године у износу од 5.650.000 динара, поднето је укупно 65 захтева који су испуњавали конкурсне услове, за суфинансирање пројеката.

За расподелу трансферних средстава за ове намене у 2007. години расписана су два конкурса. На први у мају, у износу од 4.500.000 динара расподељено је на 78 захтева, на други расписан у октобру, расподељено је 2.000.000 динара на 62 захтева за суфинансирање пројеката.

Досадашња искуства оваквог начина суфинансирања пројеката службене употребе језика и писама, **показала су се као веома добара и корисна** као начин, који треба користити и развијати и убудуће.

ЗАВРШНЕ КОНСТАТАЦИЈЕ

1. По појединим питањима постоји несагласност не само између Закона о службеној употреби језика и писама из 1991. године и Закона о заштити права и слобода националних мањина, донетог 2002. године, који садржи савременија решења, која су у складу са одредбама ратификованих међународних споразума, већ и процесних закона којима је регулисана употреба језика и писама у судским и управним поступцима..

2. Важећи прописи којима је уређена област службене употребе језика и писама су доста либерални и пружају довољно гаранција за службену употребу, поред српског, и мађарског, словачког, хрватског, румунског и русинског језика и писма. У 38 војвођанских општина је у службеној употреби и један или чак више језика националних мањина, међутим, у пракси се у већини тих општина права везана за службену употребу језика не могу ефикасно остварити, ни пред органима локалних власти, нити у случају локалних испостава централних власти. Поред формалних гаранција, у пракси често не постоје задовољавајући услови за обезбеђење службене употребе мањинских језика услед кадровских и материјалних проблема. Правосудни органи и органи управе су у једном дугом периоду, остали без кадрова који говоре неки од мањинских језика и спремни су да комуницирају и воде поступак на тим језицима. Странке, свесне овакве ситуације, у многим случајевима и не покушавају да остваре своја језичка права. Разлика између нормативе и садашње животне стварности могла би се превазићи уважавањем реалних потреба и могућности, тј. степенастим приступом, при чему би се пуна језичка равноправност остваривала првенствено у

оним срединама, у којима за то постоји реална потреба и довољан захтев, уз постојање објективних могућности. Тиме се, наравно, не би крњио достигнути ниво стечених права.

3. У срединама у којима је уведена службена употреба мањинских језика, управи и судству се институционално ни даље не обезбеђују додатна средства за покривање увећаних издатака, који су везани за инсталирање одговарајућих компјутерских програма, обезбеђивање вишејезичких образаца, стручно усавршавање, стимулисање запослених са познавањем мањинских језика итд. Сви ти трошкови падају на терет поступајућих органа, па су они у неповољнијем положају у односу на сличне органе у једнојезичким срединама. Средства која за ове намене додељује Покрајински секретаријат за прописе, управу и националне мањине путем конкурса нису довољна те се питање финансирања мора систематски решити, преусмеравањем дела пореских и других општинских прихода за ове намене, односно узимањем у обзир вишејезичности код планирања и одређивања средстава за рад подручних јединица централних власти.